

Nr 214.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående den framtida verksamheten vid Solhems sjukhus; given Stockholms slott den 27 mars 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Allan Nordenstam.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen behandlas frågan om den framtida verksamheten vid Solhems sjukhus i Borås samt föreslås, *dels* att Älvsborgs läns landsting i samband med förvärv av sjukhuset må övertaga betalningsansvaret för ett sjukhusets nuvarande huvudman beviljat statslån å 285 000 kronor samt medgivas ränte- och amorteringsfrihet för lånet under tio år från tidpunkten för sjukhusets övertagande, *dels ock* att med återbetalning av tidigare av statsmedel beviljade bidrag för uppförande och utrustning av sjukhuset må anstå, så länge sjukhuset av landstinget användes för sjukvårdsändamål eller annat ändamål, som kan av Kungl. Maj:t godkännas.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 mars
1953.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler t. f. chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Nordenstam, fråga om den framtida verksamheten vid Solhems sjukhus samt anför därvid följande.

Inledning.

I skrivelse den 26 juli 1951 framlade *direktionen för Solhems sjukhus* i Borås förslag till om- och tillbyggnad av sjukhuset samt hemställde om statsbidrag med 445 200 kronor för genomförande av en första byggnads-etapp. Direktionen erinrade, att sjukhuset, som började sin verksamhet år 1931, avsetts att vara en anstalt för kirurgisk tuberkulos hos barn. Sjukhuset skulle ha skyldighet att mottaga patienter från hela landet, dock att företräde skulle lämnas sådana från Älvsborgs län. Under årens lopp hade emellertid verksamheten radikalt ändrats, vartill bidragit såväl den sjunkande tuberkulosfrekvensen som sjukhusets belägenhet i en betydande industribygd med hastigt stigande befolkningstal. Sjukhuset tjänstgjorde numera som ett specialsjukhus för ortopedi både för barn och vuxna samt tillgodosåge behovet av ortopedisk vård inom såväl Älvsborgs län som angränsande områden. En god ortopedisk-kirurgisk sjukvård liksom den starkt ökade polikliniska verksamheten ställde emellertid helt andra krav på sjukhusets utrustning och standard än tidigare. För sjukvårdens ändamålsenliga bedrivande erfordrades därför en betydande om- och tillbyggnad av sjukhuset. Kostnaden härför uppskattades till 1 211 900 kronor varav för genomförande av en första byggnadsetapp 445 200 kronor.

I yttrande den 5 november 1951 över direktionens framställning framhöll *centrala sjukvårdsberedningen* bl. a., att Solhems sjukhus sedan år 1945 med medicinalstyrelsens medgivande med ortopediska fall belagt de vårdplatser, vilka icke utnyttjats för kirurgiska tuberkulosfall. Då statsbidrag nu begärdes till betydande ny- och tillbyggnader, vore det emellertid nödvändigt, att man toge definitiv ställning till frågan om sjukhusets uppgift inom sjukvårdsorganisationen jämte huvudmannaskapet för den avsedda

verksamheten. Såvitt beredningen hade sig bekant, hade ortopediska kliniker eller sjukhus dittills icke hänförts till sådan speciell verksamhet, som det i princip ankomme på staten att bedriva eller understödja. Ansvar för ortopedvården syntes i första hand åvila landsting och landstingsfria städer såsom huvudmän för den slutna kroppssjukvården. Inom ett stort antal sjukvårdsområden övervägdes också inrättandet av ortopediska kliniker. Så vore även fallet inom Älvsborgs läns landsting, och enligt vad beredningen erfarit syntes intresse förefinnas för att anknyta Solhems sjukhus som en ortopedisk klinik till det närbelägna centrallasarettet. Beredningen funne för sin del, att en sådan lösning skulle vara naturlig och till båtad för sjukvården. Beredningen ansåge därför, att ett ställningstagande till utbyggnadsförslaget borde föregås av överläggningar med Älvsborgs läns landsting rörande sjukhusets framtida plats i sjukvårdsorganisationen och angående huvudmannaskapet för en fortsatt ortopedisk verksamhet vid sjukhuset.

Sedan medicinalstyrelsen med anledning av vad centrala sjukvårdsberedningen anfört remitterat ärendet till *Älvsborgs läns landstings sjukvårdsberedning*, uttalade beredningen i skrivelse den 16 februari 1952, att ett stort intresse förefunnes att få ortoped- och vanförevården för länet ordnad, när åtgärder härför kunde inpassas i det vidlyftiga program för kroppssjukvårdens utbyggande i länet, varom landstinget fattat principbeslut. Förslaget om förvärv av Solhems sjukhus borde därvid upptagas till prövning under förutsättning att för landstinget godtagbara villkor härför kunde erhållas. Enligt vad beredningen inhämtat vore förvaltningsutskottet berett att upptaga förhandlingar i frågan. Med hänsyn till den tid, som erfordrades för dylika förhandlingar, kunde man dock icke uppskjuta prövningen av direktionens framställning. Vid bedömande av frågan om landstingets eventuella övertagande av sjukhuset komme givetvis sjukhusets utrustning och möjligheterna att därstädes lämna en allsidig vård att bliva av mycket stor betydelse. För att fördelen av en förläggning i omedelbar anslutning till ett centrallasarett i någon mån skulle kunna uppvägas, måste nämligen ett fristående vanföre- och ortopedsjukhus vara försett med åtminstone de egna vårdmöjligheter, som i annat fall kunde erhållas genom samdrift med lasarett. Genom den av direktionen föreslagna om- och tillbyggnaden avsåge man att erhålla just sådana vårdmöjligheter. Ett genomförande av den första byggnadsetappen komme att i hög grad öka utsikterna att uppnå en överenskommelse med landstinget.

I skrivelse den 6 mars 1952 uttalade *medicinalstyrelsen*, att styrelsen med hänsyn till rådande brist på vårdmöjligheter för ortopediska fall funne det angeläget, att Solhems sjukhus bereddes möjlighet att fortsätta sin ortopediska verksamhet i nuvarande omfattning. Enligt styrelsens mening borde emellertid en ombildning av sjukhuset nu komma till stånd.

Då det vore angeläget, att spörsmålet om landstingets övertagande av sjukhuset upptoges till prövning snarast möjligt, borde styrelsen bemyndigas att upptaga förhandlingar härom med Älvsborgs läns landsting. En förutsättning för att förhandlingarna skulle kunna föras till ett gynnsamt resultat syntes emellertid vara, att sjukhuset försåges med tillräckliga vårdmöjligheter. Styrelsen tillstyrkte därför, att erforderliga medel — enligt ny kostnadsuppskattning 525 000 kronor — anvisades för den första etappen av byggnadsprogrammet.

Frågan om landstingets eventuella övertagande av Solhems sjukhus har härefter varit föremål för beredning inom inrikesdepartementet. Sedan det vid överläggningar med representanter för landstinget, Borås stad och stiftelsen Solhem konstaterats, att förutsättningar syntes föreligga för uppnående av en för samtliga berörda parter acceptabel lösning av spörsmålet om sjukhusets framtida ställning, uppdrog Kungl. Maj:t den 17 oktober 1952 åt statskommissarien B. Kull att inom departementet biträda vid handläggningen av ärendet.

Utredningsmannen har den 26 februari 1953 inkommit med utredning och förslag i ämnet.

Utredningsmannens förslag.

Solhems sjukhus togs i bruk år 1909. Den 25 april 1916 bildades stiftelsen Solhem u. p. a. med ändamål att övertaga och fortsätta den vid sjukhuset bedrivna verksamheten. Stiftelsen har från enskilda personer genom köp och gåva förvärvat vissa markområden, vilka områden med därå uppförda byggnader f. n. äro upplåtna till Älvsborgs läns landsting som barnhem. Borås stad har till stiftelsen överlåtit eller med nyttjanderätt upplåtit vissa markområden. Å från staden med äganderätt överlåten mark är den nuvarande, år 1931 uppförda sjukhusbyggnaden belägen. Personalbostäder, kapell och läkarbostad äro däremot uppförda på den till stiftelsen med nyttjanderätt upplåtna marken.

Stiftelsen Solhem har enligt sina stadgar till ändamål att upprätthålla och utvidga verksamheten vid tuberkulossjukvårdsanstalten Solhem i Borås, särskilt med avseende på vården av ben-, led- och körteltuberkulos (s. k. kirurgisk tuberkulos). Stiftelsens tillgångar må endast användas till främjande av stiftelsens ändamål. Om stiftelsen upplöses, skola tillgångarna användas på sätt Kungl. Maj:t bestämmer, sedan stiftelsen avgivit förslag och stadsfullmäktiges i Borås yttrande inhämtats.

Stiftelsen har av statsmedel erhållit *dels* bidrag till driftkostnaderna m. m. enligt gällande författning, *dels* i enlighet med riksdagens medgivande fyllnadsbidrag till täckande av uppkomna driftunderskott, *dels* ock

särskilda bidrag för byggnadsändamål m. m. å tillhopa 427 100 kronor, varav 426 914 kronor 14 öre tagits i anspråk av stiftelsen. Stiftelsen har därjämte genom Kungl. Maj:ts beslut den 15 juli 1938 (jfr riksd. skr. 264/1938) beviljats ett lån av statsmedel å 285 000 kronor. Lånet löper utan ränta och amorteringsskyldighet, så länge sjukhuset användes för sitt ursprungliga ändamål. Enligt en den 8 december 1938 dagtecknad skuldförbindelse har stiftelsen förbundit sig bl. a. att icke utan Kungl. Maj:ts medgivande nedlägga eller väsentligen förändra den vid sjukhuset bedrivna verksamheten och att eljest omedelbart återbetala uppburet lånebelopp eller så stor del därav, som Kungl. Maj:t bestämmer, jämte 5 procent årlig ränta därå från förfallodagen. Såsom säkerhet för förbindelsen ha lämnats dels in-teckningar å 125 000 kronor, gällande med bästa förmånsrätt i sjukhusfastigheten, dels en in-teckning å 50 000 kronor i Solhems barnhem, dels ock borgen för 110 000 kronor av Borås stad.

Utredningsmannen erinrar, att Solhems sjukhus till följd av tuberkulosfrekvensens successiva nedgång kommit att i ökad utsträckning anlitas som vårdanstalt för ortopediska fall utan samband med kirurgisk tuberkulos. Av kliniskt vårdade patienter ha sålunda under senare år endast 15 procent varit tuberkulösa. Den polikliniska verksamheten omfattar så gott som uteslutande rent ortopediska fall. Behov av att bibehålla sjukhuset som tuberkulossvårdanstalt torde därför icke längre föreligga. De patienter, som mottagits vid sjukhuset och vilka icke inom det närmaste året kunna utskrivas, lära utan svårighet kunna beredas vård å andra tuberkulosvårdanstalter. Detta förhållande måste enligt utredningsmannen påkalla åtgärder från statsmakternas sida i syfte att återkalla det stiftelsen år 1931 lämnade godkännandet av sjukhuset som kirurgisk tuberkulosanstalt, varigenom en årlig besparing för statsverket av i runt tal 600 000 kronor skulle uppkomma. För stiftelsen skulle emellertid ett bortfall av statsbidragen medföra ett avsevärt ekonomiskt avbräck, enär stiftelsens utgifter till omkring $\frac{4}{5}$ täckas av statsbidrag. En fortsatt sjukhusdrift med stiftelsen som huvudman torde därför icke bliva möjlig utan verksamt stöd från annat håll. I denna situation och då med hänsyn till den minskande tuberkulosfrekvensen förutsättningar icke längre synas föreligga för stiftelsen att i enlighet med sina stadgar »upprätthålla och utvidga anstaltens verksamhet, särskilt med avseende på vården av ben-, led- och körteltuberkulos» bör enligt utredningsmannen stiftelsens fortsatta bestånd och verksamhet tagas under omprövning.

Det synes klarlagt, att behov föreligger att framdeles utnyttja Solhems sjukhus för ortopedisk vård. Handhavandet och bekostandet av dylik vård åvilar landsting och landstingsfria städer. Förutsättningar böra därför finnas för en överenskommelse mellan stiftelsen och landstinget om den fortsatta verksamheten vid sjukhuset. För landstinget torde det te sig natur-

ligt, att sjukhuset anknytes till det närbelägna centrallasarettet. Med hänsyn härtill och då betydande belopp torde få av landstinget investeras i sjukhusfastigheten synes det utredningsmannen ligga närmast till hands, att landstinget övertager fastigheten med äganderätt. En dylik överlåtelse torde förutsätta medgivande av Borås stad och synes jämväl böra godkännas av Kungl. Maj:t. En ändring av stiftelsens stadgar bör därjämte övervägas. Ett överförande av sjukhuset i landstingets ägo nödvändiggör dessutom ett ställningstagande till frågan om eventuell återbetalning av de statsmedel, som utgått till stiftelsen i form av bidrag eller lån.

Det stiftelsen år 1938 beviljade lånet utgjorde ett led i en allmän reglering av vissa enskilda tuberkulosanstalters byggnadsskulder. För stiftelsens del utgjordes den förutvarande låneskulden av ett lån i Borås sparbank å 235 000 kronor med 3 procent ränta och ett lån hos Prins Gustafs förening i Borås å 50 000 kronor med 5 procent ränta. Utredningsmannen erinrar om 1952 års riksdags beslut i fråga om återbetalning av ett Styrösö kustsanatorium beviljat lån. I förevarande ärende föreligger emellertid den skiljaktigheten, att sjukhusfastigheten förutsättes skola överlåtas till landstinget. Stiftelsen måste givetvis befrias från den sjukhusfastigheten åvilande låneskulden, vilken bör övertagas av landstinget. Principiellt sett bör landstinget härigenom icke försättas i ett bättre läge, än om låneskulden gentemot tidigare långgivare icke blivit reglerad. Landstinget kommer emellertid att omedelbart få vidkännas betydande kostnader för om- och tillbyggnad av sjukhuset. Liksom i Styrösöfallet föreligga därför enligt utredningsmannen skäl att bereda landstinget ränte- och amorteringsfrihet under en icke alltför knappt tilltagen övergångstid. Före utgången av denna tid, bestämd till högst tio år från och med övertagandet, bör lånet i dess helhet återbetalas. Borås stad synes redan nu kunna befrias från sitt borgensåtagande, varjämte inteckningen i barnhemmet bör återställas till stiftelsen. Någon förstärkning av säkerheten med anledning härav torde icke erfordras. Det synes böra uppdragas åt statskontoret att bevaka, att återbetalning av lånet sker i vederbörlig ordning.

Beträffande de bidrag av statsmedel, vilka investerats i sjukhusfastigheten, erinrar utredningsmannen om, att Kungl. Maj:t i olika sammanhang brukat föreskriva återbetalning av viss del av erhållna bidrag, därest byggnaderna icke längre skola användas för sitt ursprungliga ändamål. De bidrag å tillhopa 426 914 kronor 14 öre, som utgått till stiftelsen, ha icke på samma sätt som lånet varit förbundna med villkor om återbetalningsskyldighet, därest fastigheten skulle disponeras för annat ändamål. Det torde emellertid ligga i sakens natur, att stiftelsen icke utan vidare kan förfoga över fastigheten för vilket ändamål som helst. Av 11 § stiftelsens stadgar framgår också, att stiftelsens tillgångar endast må användas till främjande av stiftelsens ändamål. Härav torde följa, att Kungl. Maj:t

bör pröva frågan om även dessa bidrag skola återbetalas, därest fastigheten överlåtes å landstinget.

Vid en dylik prövning synes avgörande vikt böra fästas vid det ändamål, för vilket fastigheten framdeles avses utnyttjad. Vid en disposition för ändamål, för vilket statsbidrag för byggnader utgår, bör, om sådant bidrag skulle minst motsvara vad som beviljats för den dittillsvarande verksamheten, återbetalning givetvis icke påkallas. Skulle annat användningssätt ifrågakomma, måste däremot återbetalning rent principiellt sett få anses riktigast. Därest — såsom i förevarande fall — en redan befintlig sjukhusbyggnad skall utnyttjas för landstingets sjukvårdande verksamhet, kan således ett efterskänkande av bidragen onekligen föranleda vissa betänkligheter. Emellertid ligger det otvivelaktigt i det allmännas intresse, att befintliga sjukhusbyggnader komma till användning för av det allmänna omfattad vårdverksamhet även sedan det speciella ändamål upphört, för vilket de tillkommit. För en ändrad disposition böra därför icke sådana villkor uppställas, som kunna verka direkt hinderliga. I betraktande härav synes från statens sida icke böra krävas, att bidragen redan nu skola återgäldas. Det villkoret bör dock uppställas, att sjukhuset av landstinget skall användas för dess sjukvårdande verksamhet vid äventyr, att bidragen eljest må av Kungl. Maj:t helt eller delvis återkrävas.

För avveckling av den nuvarande verksamheten vid sjukhuset får beräknas åtgå en icke alltför kort tid. Enligt sjukhusets överläkare kan antagas, att vid anstalten nu vårdade tuberkulospatienter skola ha lämnat sjukhuset den 1 juli 1954.

Landstinget kan icke driva avsedd verksamhet vid sjukhuset med mindre de av direktionen föreslagna byggnadsarbetena genomföras. Dessa arbeten måste därför påbörjas snarast möjligt. Om landstinget erhåller igångsättningstillstånd redan före övertagandet, torde åtminstone den första byggnadsetappen kunna avslutas vid den tidpunkt, då den tuberkulovårdande verksamheten kan beräknas upphöra. Skäl tala därför för att stiftelsen fortsätter att driva sjukhuset till den 1 juli 1954, från vilken tidpunkt sjukhusets godkännande som kustsanatorium återkallas och landstinget övertager fastigheten.

Vid sammanträde den 21 februari 1953 har landstingets förvaltningsutskott förklarat sig berett att för innevarande års landsting framlägga förslag om landstingets övertagande av Solhems sjukhus på i huvudsak följande villkor.

Landstinget övertager driften av sjukhuset fr. o. m. den 1 juli 1954 under den organisationsform inom landstingets sjukvårdsorganisation, som kan finnas lämplig, dock att sjukhuset tills vidare företrädesvis skall användas för ortopedvård och vård av kirurgisk tuberkulos. Det statslån å 285 000 kronor, som stiftelsen erhållit, återbetalas av landstinget inom tio

år, räknat fr. o. m. nyssnämnda dag. Landstinget åtager sig att snarast möjligt efter erhållet arbetstillstånd i den omfattning, landstinget kan finna nödvändig, låta utföra de ny-, till- och ombyggnadsarbeten vid sjukhuset, som omfattas av första byggnadsetappen i den av stiftelsens styrelse uppgjorda generalplanen för sjukhusets utbyggnad. Statsverket skall å sin sida medgiva fortsatt räntebefrielse för lånet under tio år fr. o. m. den 1 juli 1954 och skall avstå från krav på återbetalning av övriga stiftelsen för sjukhusets räkning beviljade bidrag eller ersättningar. Driftkostnadsbidrag skall utgå enligt oförändrade grunder för tiden intill den 1 juli 1954. Utskottet har därjämte förutsatt, att statsbidrag till patienters resor, till bandage samt till vårdkostnader för tuberkulösa patienter även efter landstingets övertagande av driften komma att utgå efter oförändrade grunder eller efter sådana grunder, som kunna bliva fastställda för andra stats- eller landstingsdrivna anstalter av liknande art, att, om statsbidrag till uppförande och anordnande av sjukhus eller avdelningar för ortopedvård kommer att införas, landstinget erhåller retroaktiv rätt till sådant bidrag för av landstinget dessförinnan utförda tillbyggnader, att samtliga med befattningshavarnas framtida pensionering förenade kostnader såväl i fråga om engångs- som löpande årsavgifter, som falla på tiden före landstingets övertagande av sjukhusets drift, skola utan landstingets medverkan vara reglerade, samt att för landstinget godtagbara överenskommelser kunna träffas med stiftelsen och Borås stad rörande mellanvarande frågor i samband med övertagandet.

Utredningsmannen framhåller, att, då sjukhuset den 1 juli 1954 icke skall få disponeras för klinisk vård av patienter, lidande av kirurgisk tuberkulos, intagning av sådana patienter dessförinnan måste ske restriktivt. Om några enstaka patienter med kirurgisk tuberkulos skulle behöva kvarligga efter nämnda tidpunkt, torde det få ankomma på sjukhusets direktion att underätta inrikesdepartementet därom i så god tid, att förslag till eventuellt erforderliga övergångsbestämmelser kan föreläggas 1954 års riksdag. Spörsmålet om rätt för landstinget att retroaktivt komma i åtnjutande av statsbidrag till uppförande och anordnande av sjukhus för ortopedvård, därest bidrag av statsmedel för detta ändamål skulle komma att beslutas, anser utredningsmannen icke kunna upptagas till bedömande enbart beträffande Älvsborgs läns landsting. Personalen vid Solhems sjukhus kan i pensions-hänseende anslutas till statens pensionsanstalt. Jämlikt SPA-reglementet gäller detta fr. o. m. den 1 januari 1950 i princip alla befattningar. Sådan anslutning torde också ha vunnits och fortlöpande pensionsavgifter hittills ha erlagts. Beträffande ekonomipersonal och personal i administrativt arbete gäller, att rätt till tjänstårsberäkning i pensions-hänseende av tid före den 1 januari 1950 må medgivas utan erläggande av engångsavgift, dock icke för mer än hälften av den tid, som enligt reglementet kan tillgodo-

räknas mot erläggande av sådan avgift. Den personal, varom nu är fråga, må enligt gällande bestämmelser icke kvarstå i pensionsanstalten, sedan landstinget övertagit sjukhuset. Befattningshavarna bli därför berättigade till tjänstelivränta. Spörsmålet om och i vilken utsträckning möjlighet till tjänstårsberäkning för bestämmande av tjänstelivräntas belopp skall beredas ifrågavarande personal kan enligt utredningsmannen icke nu upptagas. Skulle emellertid förmåner med avseende å tjänstårsberäkningen anses böra tillförsäkras personalen genom erläggande av engångsavgifter, torde kostnaderna härför få bestridas av stiftelsen med bidrag av statsmedel i erforderlig utsträckning.

Yttranden.

Statskontoret anför.

Såvitt statskontoret kan bedöma, måste överlåtelsevillkoren anses synnerligen förmånliga för landstinget. Ytterligare bör uppmärksammas, att landstinget genom räntebefrielsen i realiteten kommer att få åtnjuta statsbidrag till verksamhet, som hittills icke ansetts böra direkt understödjas från statsverkets sida, samt att stiftelsen genom överlåtelsen av sjukhuset på angivna villkor försämrar sina möjligheter att svara för de kostnader för personalens pensionering, som belöpa å tid före överlåtelsen. Vid sådant förhållande kan tvekan föreligga, om staten för sin del bör godtaga föreslagna villkor för överlåtelsen. Med hänsyn till föreliggande omständigheter anser sig ämbetsverket emellertid icke böra motsätta sig att så sker, dock under den bestämda förutsättningen, att — i likhet med vad som föreskrevs vid upplåtelsen av Styrös kustsanatorium till skol- och vårdhemmet Stretered — ränte- och amorteringsfrihet för statslånet medgives under en tid av högst fem år, samt att en för statsverket godtagbar uppgörelse kan träffas mellan stiftelsen och landstinget rörande de kostnader för befattningshavarnas pensionering, som falla på tiden före överlåtelsen.

Medicinalstyrelsen hälsar landstingets övertagande av Solhems sjukhus med tillfredsställelse. Styrelsen framhåller dock, att den frihet att — inom ramen för vad som kan betecknas som sjukhusdrift — efter eget skön disponera över fastigheten med därå befintliga byggnader utan återleverering av tidigare för anstalten uppburna byggnadsbidrag, vilken skulle komma att tillförsäkras landstinget, innebär en viss avvikelse från gängse praxis, i det att för befrielse från återbetalningsskyldighet i likartade fall plägar krävas, att anstalten fortsättningsvis användes för statsbidragsberättigat ändamål. Med hänsyn till föreliggande särskilda förhållanden och då linjerna för berörda reglering synas ha uppdragits vid ingående förhandlingar mellan inrikesdepartementet, å ena, samt representanter för stiftelsen Solhem och vederbörande ortsmyndigheter, å andra sidan, anser sig styrelsen dock icke böra framställa någon erinran mot vad som i detta hänseende föreslagits.

Älvsborgs läns landstings förvaltningsutskott erinrar, att utskottet vid sammanträde den 21 februari 1953 förklarar sig villigt att för innevarande års landsting framlägga förslag om landstingets övertagande på vissa villkor av Solhems sjukhus fr. o. m. den 1 juli 1954. Utskottet har därvid förutsatt att, därest överenskommelse kan träffas om dessa villkor, detaljfrågor i samband med övertagandet med lätthet kunna lösas efter fortsatta förhandlingar. Beträffande fördelningen av pensionskostnaderna anser utskottet, att dylika kostnader för de vid tidpunkten för landstingets övertagande av sjukhuset anställda befattningshavarna liksom för de befattningshavare, som pensionerats före nämnda tidpunkt men efter den 1 januari 1950, skola fördelas proportionellt mellan huvudmännen efter antalet intjänade pensionsmedförande tjänstår hos resp. huvudman enligt den vid tidpunkten för övertagandet gällande lönegradsplaceringen och detta oavsett huruvida befattningshavarna efter omregistrering av huvudmannaskapet kunna bibehållas vid sin pensionsrätt i statens pensionsanstalt eller icke. Utskottet saknar emellertid f. n. möjlighet att bedöma de tekniska förutsättningarna för lösande av detta problem. Det är därför önskvärt, att pensionsfrågan ytterligare klarlägges, och utskottet är villigt att upptaga förhandlingar härom.

Drätselkammaren i Borås stad framhåller, att den vid Solhems sjukhus bedrivna verksamheten under årens lopp utvecklats till synnerlig nytta icke endast för stadens innevånare utan i stor utsträckning även för vårdbehövande från länet i övrigt. Med synnerlig tillfredsställelse har därjämte konstaterats, att stiftelsen och sjukhusets ledning bedrivit verksamheten med beaktande av rent sociala aspekter. Med den omfattning verksamheten vid sjukhuset numera erhållit skulle ett undanryckande av de ekonomiska betingelserna för den fortsatta verksamheten medföra vittgående konsekvenser framförallt för den vårdbehövande allmänheten. Inför utsikten av ett upphörande av det statliga stödet till stiftelsen är Borås stad för sin del beredd att tillstyrka huvudmannskapets överförande på landstinget. Mellan landstinget och staden måste i samband härmed träffas avtal dels rörande villkoren för nyttjanderätt till staden tillhörig mark och den därå befintliga, staden tillhöriga läkarbostaden, dels angående det framtida underhållet av läkarbostaden, dels ock beträffande vissa andra spörsmål. Drätselkammaren räknar med att en uppgörelse med landstinget icke skall vara förenad med svårigheter och är beredd att snarast upptaga förhandlingar med landstinget.

Styrelsen för stiftelsen Solhem, tillika direktion för Solhems sjukhus uttalar, att det enligt styrelsens bestämda uppfattning är ett vitalt samhällsintresse, att den sjukhusanläggning, som med stöd av enskildas offervilliga insatser och i samverkan mellan staten och Borås stad under de senaste decennierna vuxit fram vid Solhem, blir utnyttjad för sitt ändamål också

i framtiden. Då de i överlåtelsefrågan hittills förda förhandlingarna klart givit vid handen och av den verkställda utredningen framgår, att stiftelsen för framtiden icke kan påräkna statens ekonomiska stöd för verksamhetens bedrivande i nuvarande form, samt stiftelsen själv saknar möjlighet att utan detta stöd vidmakthålla verksamheten, hälsar styrelsen med tacksamhet landstingets erbjudande att, på villkor varom överenskommelse kan träffas, övertaga och för framtiden driva sjukhuset.

Styrelsen har i stort intet att erinra mot utredningsmannens förslag. Styrelsen förutsätter dock, att sjukhusets godkännande som kustsanatorium återkallas först från och med den dag landstinget övertager sjukhuset. En förskjutning av den beräknade tidpunkten för övertagandet kan ju tänkas bli en följd av förhållanden, som f. n. icke kunna överblickas, och det är angeläget att något tidsintervall icke uppstår mellan sjukhusets upphörande som kustsanatorium och landstingets övertagande av sjukhuset. Styrelsen förutsätter vidare, att den utbyggnad, som skall ske genom landstingets försorg, erhåller en sådan utformning, att den i huvudsak svarar mot de vårdbehov, som sjukhusets nuvarande ledning ansett föreligga. Beträffande personalens pensionering understryker styrelsen nödvändigheten av att statsmedel i erforderlig utsträckning anvisas för erläggande av de engångsavgifter, som kunna bli behövliga för att personalen skall tillförsäkras de förmåner med avseende å tjänstårsberäkning, vilka erfordras för erhållande av tjänstelivränta.

Departementschefen.

Solhems sjukhus har år 1931 godkänts såsom anstalt för kirurgisk tuberkulos med skyldighet att mottaga patienter från hela riket, dock med företrädesrätt för patienter från Älvsborgs län. Som en följd härav har till sjukhuset utgått och utgår alltjämt av statsmedel dels driftbidrag, dels ock bidrag till täckande av driftunderskott. För tiden 1 januari 1951—30 juni 1952 har i driftbidrag utbetalats cirka 181 000 kronor och till täckande av driftunderskott omkring 718 000 kronor. Den alltmer sjunkande tuberkulosfrekvensen har medfört, att sjukhusets verksamhet övergått till att i huvudsak vara av rent ortopedisk art. Av år 1950 vid sjukhuset för klinisk vård intagna patienter utgjorde sålunda endast femton procent tuberkulösa vårdfall. Samma år behandlades polikliniskt 8 341 patienter, varav endast en procent var behäftad med tuberkulos. Mot bakgrunden härav och då ett överskott av vårdplatser föreligger vid övriga anstalter för kirurgisk tuberkulos synes det uppenbart, att Solhems sjukhus icke längre är behövt för sitt ursprungligen avsedda ändamål.

Vid nuvarande knappa platstillgång för den slutna sjukvården och rå-

dande byggnadssvårigheter är det självfallet av vikt, att vårdplatser, vilka till följd av minskad förekomst av en sjukdom icke längre erfordras vid bekämpandet av denna sjukdom, kommer till användning inom andra vårdområden. Den omläggning av verksamheten vid Solhems sjukhus till att avse vård av ortopediska sjukdomsfall, vilken kommit till stånd som en följd av den inträffade nedgången i tuberkulosfrekvensen, är därför tillfredsställande ur sjukvårdens synpunkt. Rådande brist på ortopediska vårdplatser gör det angeläget, att sjukhuset jämväl för framtiden bibehålles som en ortopedisk vårdanstalt.

Med hänsyn till det anförda har frågan om sjukhusets framtida ställning ansetts böra upptagas till prövning. Sedan erforderlig utredning i ärendet ägt rum, förordar jag, att man nu slutgiltigt tager ställning till under vilka former den framtida verksamheten vid sjukhuset skall bedrivas.

Jag delar utredningsmannens uppfattning, att ett fortsatt statligt stöd till den vid Solhems sjukhus bedrivna verksamheten är ägnat att väcka betänkligheter. Huvudmannaskapet för ortopedvården torde få anses åvila landsting och landstingsfria städer. Med hänsyn härtill och då en framtida användning av Solhems sjukhus som ortopedisk klinik kommer att för Älvsborgs läns vidkommande innebära, att nuvarande behov av specialistvård på detta område tillgodoses, anser jag landstingets övertagande av sjukhuset innebära en lämplig lösning av spörsmålet rörande huvudmannaskapet för den vid sjukhuset bedrivna sjukvårdande verksamheten.

Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, nödvändiggör landstingets övertagande av sjukhuset, att ställning toges bl. a. till frågan, huruvida återbetalning skall ske av de medel, som staten tidigare beviljat stiftelsen Solhem i form av byggnadsbidrag eller lån. Denna fråga är av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning.

Utredningsmannen har föreslagit, dels att landstinget får övertaga betalningsansvaret för det stiftelsen tidigare beviljade lånet samt att landstinget medgives ränte- och amorteringsfrihet härför under tio år, dels ock att med återbetalning av beviljade bidrag för uppförande och utrustning av sjukhuset må anstå, så länge sjukhuset av landstinget användes för dess sjukvårdande verksamhet. Enligt min mening har utredningsmannen till stöd för denna ståndpunkt anfört goda skäl. Med anledning av vad statskontoret uttalat vill jag framhålla, att landstingets övertagande av sjukhuset kommer att för statsverket framdeles medföra en årlig besparing av cirka 600 000 kronor. Jag vill även erinra om, att ett bibehållande av sjukhuset under stiftelsens huvudmannaskap skulle komma att för statsverket medföra betydande utgifter för om- och tillbyggnad av sjukhuset, vilka kostnader vid landstingets övertagande av sjukhuset i stället kommer att åvila landstinget. Det måste vidare beaktas, att sjukhusets övertagande icke innebär en ur landstingets synpunkt i allo tillfredsställande lösning av

ortopedvården inom länet. I likhet med utredningsmannen anser jag mig därför böra förorda, att landstinget får övertaga betalningsansvaret för det stiftelsen tidigare beviljade lånet samt att landstinget medgives ränte- och amorteringsfrihet härför under tio år, räknat fr. o. m. den 1 juli 1954. Senast vid utgången av denna tid skall lånet i dess helhet återbetalas till statsverket. Jag tillstyrker även, att med återbetalning av beviljade bidrag för uppförande och utrustning av sjukhuset må tills vidare anstå. Jag förutsätter därvid, dels att landstinget snarast möjligt låter verkställa den om- och tillbyggnad, som innefattas i den första etappen av föreliggande byggnadsprojekt, dels att som villkor för anståndet föreskrives, att sjukhusfastigheten användes för sjukvårdsändamål eller annat liknande ändamål, som kan av Kungl. Maj:t godkännas, dels ock att statsbidrag till sjukhusets drift icke skall utgå längre än t. o. m. budgetåret 1953/54.

Frågan om fördelningen av pensionskostnaderna för förutvarande och nuvarande befattningshavare vid sjukhuset synes böra ytterligare utredas. I vad mån statsverket skall bidraga till eventuellt uppkommande kostnader för erläggande av engångsavgifter torde få avgöras av Kungl. Maj:t, som bör ställa medel till förfogande från anslaget till Bidrag till driften av anstalter för kirurgisk tuberkulos.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

a) att Älvsborgs läns landsting i samband med förvärv av Solhems sjukhus må övertaga betalningsansvaret för ett stiftelsen Solhem beviljat statslån å 285 000 kronor samt medgivas ränte- och amorteringsfrihet för lånet under tio år, räknat från tidpunkten för sjukhusets övertagande,

b) att med återbetalning av stiftelsen Solhem tidigare av statsmedel beviljade bidrag för uppförande och utrustning av Solhems sjukhus må anstå, så länge sjukhuset av landstinget användes för sjukvårdsändamål eller annat ändamål, som kan av Kungl. Maj:t godkännas.

Vad föredraganden sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Eivor Hermansson.